

ישעיהו פרק ו

מבוא

בפרק ו, המשמש גם כהפטרה לפרשת יתרו, צופה הנביא בכבוד ה', מתנדב להיות שליח ה' ולפי חלק מן הדעות אף מתמנה לתפקידו. משמעות השליחות "השָׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה", היא אחת השאלות הקשות בספר, האם נשלח הנביא להקשות את לב העם? לאחר מחאתו וזעקתו של הנביא "עַד מַתִּי, אֲדַנְיָ?" נותן הקב"ה, שביב של תקווה לעם העומד להיפגע אנושות מן הכיבוש האשורי, הבטחה שלאחר הפורענות הכפולה תיוותר שארית שתהווה זרע קודש, וממנה ישוב ויצמח העם.

שאלות מכוונות למידה

- בפרק הזה יש נבואה הנראית כנבואת הקדשה של הנביא לתפקידו. האם יש כאן מינוי חדש או מחודש של ישעיהו לנביא? ומדוע דווקא עכשיו?
- "שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ" - ישעיהו נשלח להתנבא לעם, שלא ישמע ולא יבין. מהי משמעות השליחות, ומהי מטרתה?
- בשונה מנביאים אחרים, כמשה וירמיהו, ישעיהו לא מסרב לשליחות הנבואית המוטלת אליו, ואף משיב: "הנני שלחני!". מדוע הוא מקבל עליו את השליחות? מה נוכח ללמוד מכך על הנביא ישעיהו?

המבנה של פרק ו

ישעיהו פרק ו	
<p>(א) בְּשֵׁנֶת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ, וְאָרְאָה אֶת אֲדֹנָי יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא, וְשׁוּלְיוֹ מְלֵאִים אֶת הַהֵיכָל:</p> <p>(ב) שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ,</p> <p>שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד: בְּשֵׁתִים יְכַסֶּה פָּנָיו, וּבְשֵׁתִים יְכַסֶּה רַגְלָיו, וּבְשֵׁתִים יַעֲרֹף:</p> <p>(ג) וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:</p> <p>(ד) וַיִּנְעֻוּ אַמּוֹת הַסָּפִים (מִדְּעֻזָּו מִזְזוֹת פֶּתַח הַבַּיִת) מִקּוֹל הַקּוֹרֵא, וְהַבֵּית יִמְלֵא עָשָׂן:</p>	<p>א. גילוי השכינה</p>
<p>(ה) וְאָמַר: אוֹי לִי כִי נִדְמִיתִי, (נשִׁמְדִי, מִתַּתִּי)</p> <p>כִּי אִישׁ טָמֵא שִׁפְתַּיִם אֲנֹכִי, וּבִתְוֹךְ עִם טָמֵא שִׁפְתַּיִם אֲנֹכִי יוֹשֵׁב,</p> <p>כִּי אֶת הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי:</p> <p>(ו) וַיַּעַף אֵלַי אֶחָד מִן הַשָּׂרְפִים וַיְבַדֵּדוּ רַצְפָּה (חֲלִילָה), בְּמִלְקָחִים לְקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:</p> <p>(ז) וַיִּגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר: הִנֵּה נָגַע זֶה עַל שִׁפְתֶיךָ וְסָר עֲוֹנְךָ וְחִטָּאתֶךָ תִּכְפֹּר:</p>	<p>ב. טיהור הנביא מעוונות</p>
<p>(ח) וְאִשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר: אֶת מִי אֲשַׁלַּח וּמִי יֵלֵךְ לָנוּ?</p> <p>וְאָמַר: הִנְנִי, שְׁלַחְנִי:</p> <p>(ט) וַיֹּאמֶר: לֵךְ וְאִמַּרְתָּ לְעַם הַזֶּה: שְׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ, וּרְאוּ רְאוּ - וְאַל תִּדְעוּ:</p> <p>(י) הַשָּׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאַזְנוֹי הַכָּבֵד, וְעֵינָיו הַשָּׁעִי,</p> <p>כִּי יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יִבִּין,</p> <p>וְשָׁב וְרָפָא לוֹ:</p> <p>(יא) וְאָמַר: עַד מַתִּי, אֲדַנְיָ?</p> <p>וַיֹּאמֶר: עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים מֵאֵין יוֹשֵׁב, וּבִתִּים מֵאֵין אָדָם, וְהִאֲדָמָה תִּשְׁאַה שְׁמָמָה:</p> <p>(יב) וְרַחֵק ה' אֶת הָאָדָם, וְרַבָּה הַעֲזוּבָה בְּקִרְבֵּי הָאָרֶץ:</p> <p>(יג) וְעוֹד בָּהּ עֲשֵׂרְיָהּ, וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעֵר,</p> <p>כְּאֵלֶּה וְכֵאלֶּהוּן אֲשֶׁר בְּשַׁלְכֶת מִצְבַּת בָּם, זָרַע קֹדֶשׁ מִצְבַּתָּה:</p>	<p>ג. הנביא נשלח להינבא לעם אשר לא ישמע לאזהרותיו</p>

מקומו וזמנו של הפרק בספר

ישעיהו ו, א

בשנת מות המלך עזיהו וְאַרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל פְּסָא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלְיוֹ מְלֵאִים אֶת הַהִיכָל...

רש"י ישעיהו ו, א

בשנת מות המלך עוזיהו - סימן (פרק) זה תחילת הספר ותחילת נבואת ישעיה, וחמשה סימנים הקודמים נאמרו אחר זה הסימן אלא ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה".

1. עיין בפרק ו וברש"י על פסוק א, וענה :

א. רש"י סובר שפרק ו, הוא הפרק שבו מתמנה לראשונה ישעיהו לנביא (הקדשתו כנביא). מה הביסוס בכתוב לפירוש זה?

ב. מה הקושי שפירוש זה מעורר? וכיצד רש"י מיישב את הקושי על פירושו?

○ מלבי"ם ישעיהו א, א

מה שכתוב בפרשה בפרק ו' (פס' ח-ט) : "וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֹמֵר : אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֵךְ לְנוּ? וְאֹמֵר : הַנְּנִי, שְׁלַחְנִי. וַיֹּאמֶר : לֵךְ וְאֶמְרָתָּ לְעַם הַזֶּה... " שנראה שאז הייתה תחילת השליחות, הוא כי מאז ניבא בקביעות, מה-שאיין-כן מה שניבא מתחילת מלכות עוזיה לא היה בקביעות.

2. לפי המלבי"ם, פרק ו הוא איננו פרק ההקדשה של ישעיהו כנביא, שהרי לדעתו הוא התנבא עוד ב"תחילת מלכות עוזיהו" כנאמר בפסוק הראשון של הספר. לאור הבנה זו, הסבר כיצד המלבי"ם מפרש את הפסוקים הבאים :

א. פסוק א, בפרק א - המציין שישעיהו התנבא עוד בימי עוזיהו "חֲזוֹן יִשְׁעִיָּהוּ אֲשֶׁר חָזָה... בְּיָמַי עֲזָיָהוּ יוֹתָם..."

ב. פסוקים ח-ט, בפרק ו - המתארים מינוי של ישעיהו "בשנת מות המלך עוזיהו"!

סיכום המחלוקת בין רש"י למלבי"ם

3. השלם את הטבלה הבאה, המסכמת את המחלוקת בין רש"י למלבי"ם.

מלבי"ם	רש"י	
		האם פרק ו מופיע במקומו הכרונולוגי?
		מה תפקידה של השליחות הנבואית שמקבל ישעיהו בפרק ו'?

☒ **”בשנת מות המלך עוזיהו” - בשעה שנצטרע**

לפניך הרחבה והעמקה בשיטת רש”י, בשאלה מתי בדיוק נאמרה נבואת ההקדשה של פרק ו, לשם כך נעיין במקורות הבאים:

☒ **רש”י ישעיהו ו, א**

בשנת מות המלך עוזיהו - שנצטרע.

עוזיהו מלך 52 שנה. לפי חז”ל עוזיהו נצטרע בשנת 25 למלכותו.

☒ **נדרים סד ע”ב**

מצורע חשוב כמת.

☒ **דברי הימים ב פרק כו**

(ג) בן שש עשרה שנה עזיחו במלכו וחמששים ושתים שנה מלך בירושלם ושם אמו וכליה מן ירושלים:

(ד) ויעש הנשר בעיני ה' ככל אשר עשה אמציהו אביו:

...

(טז) וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת:

(יז) ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים לה' שמונים בני חיל:

(יח) ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר לה' כי לכהנים בני אהרן המקדשים להקטיר

צא מן המקדש כי מעלת ולא לך לכבוד מה' אלהים:

(יט) ויזעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר

ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית ה' מעל למזבח הקטרת:

(כ) ויפו אליו עזריהו כהן הראש וכל הכהנים והנה הוא מצרע במצחו

ויבהלוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה':

(כא) ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשיית מצרע כי נגזר מבית ה'

ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ:

(כב) ויתר דברי עזיהו הראשנים והאחרנים כתב ישעיהו בן אמוץ הנביא:

4. ראינו שלפי רש”י פרק ו הוא פרק ההקדשה של ישעיהו כנביא, אך פירוש זה מעורר את הקושיה הבאה:

מצד אחד לפי רש”י משתמע שישעיהו החל את שליחות הנבואית רק **בשנת מות של עוזיהו** (על פי פרק ו פסוק א) מצד

שני משתמע מפרק א שישעיהו שימש כנביא עוד **בימיו של עוזיהו** (על פי פרק א, פסוק א).

לאור המקורות שמובאים לעיל, הצע דרך לפתור קושי זה?

המראה [פסוקים א-ז]

פסוקים א-ד: המראה

ישעיהו פרק ו

(א) בְּשַׁנַּת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ,
וְאָרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא, וְשִׁילּוּ מְלֵאִים אֶת הַהִיכָל:
(ב) שָׁרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ,
שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד:
בְּשָׁתִים יִכְסֶה פָּנָיו,
וּבְשָׁתִים יִכְסֶה רַגְלָיו,
וּבְשָׁתִים יַעֲוֹף:
(ג) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר:
קְדוֹשׁ
קְדוֹשׁ
קְדוֹשׁ
ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
(ד) וַיִּנְעֻוּ אַמּוֹת הַסָּפִים מִקּוֹל הַקּוֹרָא, וְהִבִּיתוּ יְמֵלָא עֵשׂוֹן:

5. כתוב בלשונך, מהו המראה שראה ישעיהו בפסוקים א-ד?

יבמות מט ע"ב

אמר ליה (מנשה לישעיהו):
משה רבך אמר (בשם ה', שמות לג, כ): "כי לא יראני האדם וחי",
ואתה אמרת (ישעיהו ו, א): "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא" ...
כל הנביאים נסתכלו באספקלריא (ראי, חלוף) שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

6. עיין בפסוק א, ובדברי הגמרא, וענה:

א. מה הקושי שפסוק א מעורר?

ב. על פי הגמרא ביבמות, כיצד ניתן ליישב קושי זה?

פסוק ד: "וינעו אמות הספים..."

ישעיהו ו, ד

וינעו אמות הספים מקול הקורא, והבית ימלא עשן:

מה מתואר בפסוק ד? יש פרשנים (מלבי"ם) הרואים בהתרחשויות המתוארות בפסוק ד' דברים שמתרחשים בעולמות העליונים שאותם ראה ישעיהו והם חלק מן המחזה השמימי המתואר בפסוקים א-ד. ויש מפרשים (רש"י) כי המחזה השמימי מתואר רק בפסוקים א-ג, ואילו פסוק ד' מתאר את מה שהתרחש על הארץ באותם רגעים ממש.

רש"י ישעיהו ו, ד

מקול הקורא - מקול המלאכים הקוראים. והוא היה "יום הרעש"¹ (יום של רעידת אדמה) שנאמר בו "וְנִסְתָּם כַּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרַעַשׁ בְּיָמֵי עֲזָיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה" (זכריה יד, ה). בו ביום עמד עוזיה להקטיר בהיכל, רעשו שמים לשורפו לומר: דינו בשריפה כמו שנאמר "וַיֹּאֵשׁ יִצְאָה מֵאֵת ה' וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמֻשִּׁים וּמְאֵתִים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת" (במדבר טז, לה). וזהו שקראם "שרפים" שבאו לשורפו. רעשה הארץ לבולעו, כסבורה דינו ליבלע כקרח, שערער על הכהונה. יצתה בת קול ואמרה: "זָכְרוּן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֱהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי ה' וְלֹא יִהְיֶה כְּקֶרַח וְכַעֲדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לֵאמֹר" (במדבר י"ז, ה) ולא יהיה עוד אדם המעורר על הכהונה כקרח - בבליעה, וכעתו - בשריפה, אלא (שעונשו של עוזיהו היה) כאשר דבר ה' ביד משה בסנה "הֲבֵא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ" (שמות ד, ה) והוציאה מצורעת כשלב, אף כאן צרעת פרחת במצחו (דברי הימים ב, כו, טו).

7. רש"י מפרש כי פסוק ד' רומז על לאירוע חמור שהתרחש בימי עוזיהו.

- א. לפי רש"י, מהו האירוע החמור שנרמז בפסוק ד במילים "וַיִּנְעֻוּ אַמּוֹת הַסָּפִים"?
- ב. והיכן בתנ"ך נזכר עוד פעם האירוע הזה? (שני מקומות)
- ג. לפי רש"י, בעקבות מה התרחש האירוע החמור?
- ד. לשם מה מזכיר רש"י בדבריו את פרשיית קרח ועדתו?
- ה. לפי רש"י, במה שונה עונשו של קרח מעונשו של עוזיהו?

פסוק ה: תגובת הנביא

ישעיהו ו, ה

וְאָמַר: אֹזֵי לִי כִי נִדְמִיתִי,
כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אָנֹכִי,
וּבִתּוֹךְ עִם טָמֵא שְׁפָתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב,
כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צָבָאוֹת רָאוּ עֵינָי:

רש"י ישעיהו ו, ה

כי נדמיתי - הריני מת שלא הייתי כדאי שאראה פני השכינה, ודוגמתו מצינו במנוח "וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֵלֹהִים רָאִינוּ" (שופטים יג, כב).

8. עיין בפסוק ה וברש"י, וענה:

- א. מדוע ישעיהו חושש שהוא ימות? (היעזר ברש"י)
- ב. ישעיהו מחזק את חששו שהוא הולך למות בשני טיעונים:
"כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפָתַיִם אָנֹכִי, וּבִתּוֹךְ עִם טָמֵא שְׁפָתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב."
(1) מה המשמעות של "טומאת השפתים"?
- (2) הסבר כיצד כל אחד מהטיעונים הללו מחזק את חששו של ישעיהו שהוא עומד למות?

¹ עמוס א, א: "דַּבְּרֵי עֲמוּס אֲשֶׁר הָיָה בְּנֶקְדִים מִתְּקוּעַ אֲשֶׁר חָזָה עַל יִשְׂרָאֵל בְּיָמֵי עֲזָיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וּבְיָמֵי נְרַבְעָם בֶּן יוֹאֵשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵתַיִם לִפְנֵי הָרַעַשׁ".

9. מה הקשר בין המראה (א-ד) ותגובת ישעיהו (ה') לבין הרעיונות המרכזיים בספר?

ישעיהו זכה למראה נשגב, שאנו מצטטים את חלקו (פסוק ג) בתוך החלק המקודש ביותר בתפילת שמונה עשרה ב'קדושה'. מפסוק ה ואילך מבטא הנביא את הפער הגדול בינו לבין המראה, ובין עם ישראל למראה הנשגב. הפער הזה בין השגב למציאות הוא אחד המאפיינים של נבואת ישעיהו - מצד אחד יש בספר את החזון הנשגב ביותר של המקרא: "והיה באחרית הימים וגו'" ומאידך, יש בו תוכחות המעידות על מציאות שיש בה בעיות עומק, שרחוקה מאד ממימוש החזון. נבואת ישעיהו מלמדת אותנו איך להתמודד עם הפער הגדול בין המציאות לחזון, ולחתור לתיקונה המלא.

פסוקים ו-ז: תגובת ה' לדברי הנביא

ישעיהו ו

- (ו) וַיַּעַף אֱלֹהִים אֶחָד מִן הַשָּׁרְפִים וַיִּבְדְּדוּ רַצְפָּה (גחלת), בְּמַלְאָכָיִם לָקַח מֵעַל הַמְזִבְחִים :
- (ז) וַיִּנְגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר : הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל שְׁפָתַיִךְ וְסָר עֲוֹנֶיךָ וְחֲטָאתֶךָ תִּכְפֹּר :

מדרש תנחומא וישלח סימן ב

תדע לך שבשעה שאמר ישעיה 'כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב' (ישעיהו ו, ה), א"ל הקדוש ברוך הוא: ישעיה, בעצמך אתה רשאי לומר איש טמא שפתים, אבל לישראל אתה אומר בתוך עם טמא שפתים! שהם הקדימו עשיה לשמיעה, ומייחדין את שמי פעמים בכל יום, ואתה קורא אותן עם טמא שפתים! מה כתיב שם 'ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה' (ישעיהו ו, ו) מהו רצפה? רוץ פה (רצוף את הפה) של מי שאומר לשון הרע על בני... ונטל את הגחלת ונתנה על פי ישעיה שנאמר "וַיִּנְגַע עַל פִּי וַיֹּאמֶר : הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל שְׁפָתַיִךְ וְסָר עֲוֹנֶיךָ וְחֲטָאתֶךָ תִּכְפֹּר" (ז).

שאלה המבוססת של שאלת בגרות חורף תשע"ד

10. עיין בפסוקים ו-ז, ובדברי המדרש, וענה:

- א. מהו העוון הנזכר בפסוק ז?
- ב. כיצד כופר עוון זה?

11. א. לפי המדרש, במה האשים ישעיהו את עם ישראל? וכיצד ה' הוכיח לו שהאשמה הזו איננה נכונה?
 ב. לפי המדרש, מה הקשר בין החטא של ישעיהו לדרך שבה יתכפר לו החטא בסופו של דבר?

☒ הקשר רחב: הקבלה בין ישעיהו למשה

☒ שמות ד, א

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהוּן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהִים ה' :

☒ במדבר רבה פרשת נשא פרשה ז

ועל האומר דבר לחבירו שאינו בו, זה משה בשעה שאמר לו האלהים שילך אצל ישראל, אמר לו: ריבוני והרי אינן מאמינין אותי, שנאמר "והן לא יאמינו ליי" (שמות ד, א). אמר לו האלהים: הא משה הא משה, כבר אתה יודע שאינן מאמינין אותך? מאמינין בני מאמינין הם. אמרת לי 'והן לא יאמינו ליי', 'הבא נא ידך בחיקך' ומיד "ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג".

☒ רש"י שמות ד, ו

אף באות זה (הצרעת) רמז שלשון הרע סיפר באומרו (פסוק א) 'לא יאמינו ליי', לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע.

שליחותו של הנביא

[פסוקים ח-יג]

פסוקים ח-ט: קבלת השליחות

ישעיהו פרק ו

(ח) וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדָנָי אֹמֵר: אֶת מִי אֶשְׁלַח, וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ?

וְאָמַר: הֲנִי שְׁלַחְנִי.

(ט) וַיֹּאמֶר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שְׁמָעוּ שְׁמוֹעַ...

הנביא ישעיהו ראה בחזיונו כביכול את ה' כמלך בשר ודם, היושב על כסאו במועצת שריו ועבדיו. מדרך המועצות האלה שפותחים אותן בשירי תהילה ושבח למלך ("קדוש קדוש קדוש..."). בתחילת בחיזיון ישעיהו חש שאינו ראוי למעמד הזה מכיוון שהוא טמא, אך מלאך ה' מטהר אותו ע"י שהוא נוגע עם גחלת בשפתיו. לאחר שישעיהו נטהר, הוא שומע את הדיון המתנהל ב"מועצת המלך", בו ה' מתייעץ עם מלאכיו, ושואל אותם את מי אשלח כנביא לישראל, ישעיהו מתערב בדיון מתנדב לקבל על עצמו את המשימה והשליחות הנבואית.

בניגוד לישעיהו, משה וירמיהו **התנגדו** בתחילה לקבל על עצמם את השליחות, כיון שלא ראו את עצמם מתאימים; משה אומר שהוא "כבד פה וכבד לשון" (שמות ג, ט), וירמיהו אומר "הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דְבַר כִּי נֶעַר אֲנִי" (ירמיהו א, ט). לעומת משה וירמיהו, ישעיהו אמנם **חושש** לקבל את התפקיד ואומר: "כִּי אִישׁ טָמֵא שְׁפִתַי אֲנִי" (ישעיהו ו, ה), אך האמירה: "וְיִסַּר עֲוֹנֶךָ וְחִטָּאתֶךָ תִּכַּפֵּר" מביאה אותו **מיד להתנדב ולהיענות לשליחות**.

☒ ויקרא רבה (וילנא) פרשת צו פרשה י (מובא ברד"ק)

אמר ישעיה: מטייל הייתי בבית תלמודי, ושמעתי קולו של הקדוש ברוך הוא אומר: "אֶת מִי אֶשְׁלַח, וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ?" (ישעיה ו, ח) שלחתי את מיכה, והיו מכין אותו בלחי היינו הוא דכתיב "בְּשֹׁבֵט יָכוּ עַל הַלְחִי אֶת שֵׁפֶט יִשְׂרָאֵל" (מיכה ד, יד). שלחתי את עמוס והיו קורין אותו 'פסילוס' (בכינוי הגנאי: 'גמגמן') דאמר רבי פנחס: למה נקרא שמו עמוס? שהיה עמוס בלשונו. מעתה "אֶת מִי אֶשְׁלַח, וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ?" וְאָמַר: הֲנִי שְׁלַחְנִי" (ישעיה ו, ח) א"ל הקדוש ברוך הוא: ישעיה, בְּנִי טרחנין, סרבנים הם. אם אתה **מקבל עליך להתבזות וללקות מבני** - את הולך בשליחותי, ואם לאו - אין אתה הולך בשליחותי? אמר לו: על מנת כן, (זהו שנאמר) "אֲדָנָי ה' פֶּתַח לִי אֲזַן, וְאֲנִי לֹא מְרִיתִי אַחֲזֹר לֹא נְסוּגְתִי. גְּוִי נְתַתִּי לְמַפְסִים, וְלַחְזִי לְמַרְטִים, פְּנֵי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִפְּלִמּוֹת נְרָק" (ישעיהו נ, ה-ו).

לפי המדרש (המובא גם ברד"ק), הקב"ה כביכול מתייעץ במלאכיו ושואל את מי אשלח, והמדרש מביא דוגמאות מנביאים מקבילים לישעיהו (עמוס ומיכה) שנשלחו, ומן הקשיים שהיו להם בשליחותם, למרות זאת ישעיהו מוכן לצאת לשליחות מתוך הכרה בקשיים הכרוכים בשליחות, ומתוך ידיעה שהוא עלול לשלם עליה מחיר "גְּוִי נְתַתִּי לְמַפְסִים" (ישעיהו נ, ו).

שאלה מתוך בורות חורף תשע"ד

12. מה ישעיהו מקבל על עצמו במילים: "הֲנִי שְׁלַחְנִי", לפי הפשט; ומה הוא מקבל עליו לפי המדרש?

פסוקים ט-יא: השליחות

ישעיהו פרק ו

(ט) וַיֹּאמֶר לְךָ וְאָמַרְתָּ לְעַם הַזֶּה שְׁמְעוּ שְׁמוּעָה - וְאַל תִּבְיִנוּ, וְרֵאוּ רְאוּ - וְאַל תִּדְעוּ:
 (י) הַשְּׁמֹן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאֶזְנֵי הַכְּבֹד, וְעֵינֵי הַשֶּׁעַ,
 פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו, וּבִאָזְנוֹ שְׁמָע, וּלְבָבוֹ יִבִּין - וְשֵׁב נִרְפָּא לוֹ:

בפסוק ט, ישעיהו נשלח להתנבא לעם. התנ"ך לא מפרט כאן את תוכן הדברים שעליו לומר לעם (מן הסתם מדובר בנבואת תוכחה על פשעיהם), אלא ה' מגלה לו מה תהיה תגובת העם לנבואתו. התגובה תהיה שהם לא ישמעו לו: "שְׁמְעוּ שְׁמוּעָה - וְאַל תִּבְיִנוּ, וְרֵאוּ רְאוּ - וְאַל תִּדְעוּ".

מדובר אם-כך בתפקיד המועד מראש לכישלון! כתובים אלו מעוררים שאלות קשות:

א. מדוע תגובת העם כל-כך קשה?

ב. מה אם-כך הטעם בשליחות אם ממילא לא ישמעו לו?

נענה על שאלות אילו בעזרת רש"י:

רש"י ישעיהו ו, ט-י

שְׁמְעוּ שְׁמוּעָה - אני אומר לכם שמעו שמוע, ואתם אין אתם נותנים לב להבין.
 וְרֵאוּ רְאוּ - ראו ניסים שעשיתי לכם, ואינכם נותנים לב לדעת אותי.
 הַשְּׁמֹן לֵב הָעָם הַזֶּה - כמו "וַיִּרְא פְּרַעַה כִּי הִיָּתָה הַרְנוּחָה וְהַכְּבֹד אֶת לְבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֶלְהֵם" (שמות ח, יא) לשון 'הַלֹּךְ', לשון 'פְּעוּל': לבם הולך הלוך והשמן, ואזניו הולכים הלוך והכבד משמוע.
 וְעֵינֵי הַשֶּׁעַ - טחים... מראות עיניהם...
 פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו - נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים, שהם יראים (חוששים) שמא יוטבו בעיניהם דבריי, ויבינו בלבם, וישבו אלי, והיא רפואתם.

13. עיין בפסוקים ט-י ובדברי רש"י, וענה:

א. מהי השליחות שהוטלה על ישעיהו, בפסוק ט?

ב. האם תחילת פסוק י "הַשְּׁמֹן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאֶזְנֵי הַכְּבֹד, וְעֵינֵי הַשֶּׁעַ" הוא ציווי או תיאור מצב? נמק.

ג. הסבר בלשונך את המילים - "הַשְּׁמֹן לֵב הָעָם הַזֶּה, וְאֶזְנֵי הַכְּבֹד, וְעֵינֵי הַשֶּׁעַ...":

ד. לפי רש"י על סוף פסוק י, מדוע העם לא רוצה לשמוע ולא רוצה לחזור בתשובה?

ה. במה דומה המקרה של שליחות משה לפרעה, לשליחות כאן של ישעיהו לעם ישראל?

מה הטעם בשליחות של ישעיהו אם ברור שהעם לא ישמע לדבריו?

שליחותו מסתמנת כשליחות קשה, העם יסרב להקשיב לו, ותשובתם תגיע רק לאחר צרות קשות. דברי ה' לישעיהו, בתחילת דרכו הנבואית, מבהירים את האתגר הגדול בפניו הוא עומד, אולם אין זה שולל את האפשרות שלדבריו תהיה השפעה על המציאות, וודאי השפעה על הדורות הבאים הלומדים את הספר. ניתן להבין זאת גם בעזרת אמרתו של ר' מנחם מנדל מקוצק: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" (דברים ו, ו) - יהיו מונחים תדיר על הלב, כך שבבוא רגע של כושר וייפתח הלב, יוכלו לחזור מיד לתוכו.

פסוקים יא-יג: הדו שיח בין ה' לישעיהו בעקבות השליחות

ישעיהו פרק ו

(יא) וְאָמַר: עַד מָתַי אֲדֹנָי?

וַיֹּאמֶר: עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים - מֵאֵין יוֹשֵׁב, וּבָתִּים - מֵאֵין אָדָם, וְהֶאֱדַמָּה - תִּשְׁאַה שְׂמָמָה:

(יב) וְרַחֵק ה' אֶת הָאָדָם, וְרַבָּה הָעֲזוּבָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ.

(יג) וְעוֹד בָּהּ עֲשֻׂרִיהָ, וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעַר...

רש"י ו, יא

(יא) עד מתי - יכבידו את לבם ולא ישמעו?

ויאמר - ידעתי כי לא ישיבו עד תבא פורענות עליהם וילכו בגולה "ושאו עריהם מאין יושב".

(יג) עוד בה עשיריה - גם אותה השארית אשיב ידי עליה בצרוף אחר צרוף,

והייתה לבער - עד שלא ישארו אלא צדיקים גמורים שישובו אלי בכל לבם.

14. עיין בפסוקים יא-יב ובדברי רש"י, וענה:

א. לפי רש"י, הסבר **בלשונך** את שאלת הנביא "עד מתי אדני?"

ב. לפי רש"י הסבר **בלשונך** את תשובת ה' לשאלתו של הנביא. (פרט את שני דברים)

פסוק יג: חורבן ונחמה

ישעיהו פרק ו

(יג) וְעוֹד בָּהּ עֲשֻׂרִיהָ, וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעַר;

כָּאֵלָה וְכָאֵלוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכֹת מִצְרַיִם, זֶרַע קֹדֶשׁ מִצְבֹּתָהּ:

דעת מקרא (מעובד)

וְעוֹד בָּהּ עֲשֻׂרִיהָ - לאחר הגלות, כשתמעט האוכלוסייה עד כדי עשירות, **וְשָׁבָה וְהִיְתָה לְבָעַר** - גם השארית תמשיך עוד לסבול, אבל לא תהיה השמדה גמורה בדומה לעצים **כָּאֵלָה וְכָאֵלוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכֹת²** - שגם כשגודעים את ענפיהם, **מִצְבֹּתָהּ בָּם** - הגזע שלהן נשאר, **זֶרַע קֹדֶשׁ מִצְבֹּתָהּ** - העשירית שתישאר תהיה הגזע של האלה והאלון, ממנה האומה תמשיך להתקיים.

15. פסוק יג מממשיך הוא מתאר את הפורענות הנוראה שתבוא על עם ישראל, יחד עם זאת יש בפסוק הזה גם דברי נחמה והבטחה.

א. הסבר בלשונך, מהי הפורענות ומהי הנחמה וההבטחה?

ב. הסבר את הדימוי של ה"אלה והאלון", לפי הפירוש של דעת מקרא.

² לפי דעת מקרא המושג "שילכת" בעברית המקראית שונה ממשמעותו בעברית שלאחר המקרא. הרי האלה והאלון הארץ-ישראליים אינם משירים את עליהם בחורף ולכן לא ניתן לייחס להם "שילכת". הנביא משתמש כאן במושג "שילכת" במובן של גדיעת הענפים.

סיכום: מה ניתן ללמוד על ישעיהו כנביא מפרק ו?

16. א. מה ניתן ללמוד על יחסו של ישעיהו לעם ישראל מהשאלה שלו "עד מתי?"
- ב. הבא דוגמאות נוספות של אישים מהתנ"ך שגם הם פעלו בצורה דומה לישעיהו.
- ג. משאלתו של ישעיהו "עד מתי?" ניתן ללמוד על תפקידו הכפול של הנביא בישראל, מהו התפקיד הכפול?